

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Tomáše Rychlého a soudců JUDr. Jaroslava Vlašína a Mgr. Radovana Havelce v právní věci žalobkyně: **B. Ch.**, zastoupená JUDr. Martinem Krumichem, advokátem se sídlem Politických vězňů 427/19, Kolín, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**, se sídlem Na Poříčním právu 376/1, Praha 2, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 30. 7. 2020, č. j. 42 Ad 45/2018 – 20, ve znění opravného usnesení ze dne 18. 8. 2020, č. j. 42 Ad 45/2018 – 27,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádnému z účastníků **s e n e p ř i z n á v á** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

[1] Žalovaný rozhodnutím ze dne 30. 10. 2018, č. j. MPSV-2018/217406-912 (dále též jen „*rozhodnutí žalovaného*“), zamítl odvolání žalobkyně a potvrdil rozhodnutí Úřadu práce ČR – krajské pobočky v Příbrami (dále jen „*správní orgán prvního stupně*“) ze dne 3. 8. 2018, č. j. 15065/2018/NYM (dále jen „*prvostupňové rozhodnutí*“). Tímto rozhodnutím správní orgán prvního stupně nepřiznal žalobkyni dávku mimořádné okamžité pomoci (dále také jen „*MOP*“) z důvodu vážné mimořádné události podle § 2 odst. 4 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi (dále jen „*zákon o pomoci v hmotné nouzi*“).

[2] Žalobkyně o danou dávku požádala poté, co jí byl exekučně postižen byt a movitý majetek a ze svého bytu byla vystěhována. Žalobkyně spatřovala v této situaci, kterou označila za „*justiční katastrofu*“, vážnou mimořádnou událost ve smyslu zákona o pomoci v hmotné nouzi. Žalobkyně tvrdila, že přišla o svůj majetek nespravedlivě kvůli dluhům bývalého partnera a exekutor ji vystěhoval bez zajištění náhradního bydlení. Požádala o dávku MOP v maximální možné výši, tj. konkrétně o částku 51 150 Kč. Správní orgány však žalobkyni tuto dávku nepřiznaly s odůvodněním, že žalobkyně se v tíživé životní situaci nenachází, respektive její sociální a majetkové poměry nejsou takové, že jí neumožňují překonat nepříznivou situaci vlastními silami. Ve správním řízení totiž bylo zjištěno, že od června 2018 bydlí v domě se svým známým (který ji v řízení o žalobě zastupoval jako obecný zmocněnec – pozn. NSS) a pro účely dávek určených osobám v hmotné nouzi je s ním tzv. společně posuzovanou osobou. Dále bylo sociálním šetřením v místě bydliště žalobkyně zjištěno, že žalobkyně obývá místnost v zadní části domu, kde je lůžko, stůl a běžné vybavení domácnosti. Koupelna, WC a přiměřeně vybavená kuchyně se nachází v domě. Žalobkyně též od července 2018 využívala možnosti výkonu veřejné služby v obci Košík, v červenci takto odpracovala více než 30 hodin a splnila podmínky pro navýšení příspěvku na živobytí podle zákona o pomoci v hmotné nouzi. Tento příspěvek pobírala ve výši 3 435 Kč měsíčně.

[3] Krajský soud v Praze (dále jen „*krajský soud*“) zamítl žalobu žalobkyně směřující proti rozhodnutí žalovaného jako nedůvodnou, a to rozsudkem ze dne 30. 7. 2020, č. j. 42 Ad 45/2018 – 20, ve znění opravného usnesení ze dne 18. 8. 2020, č. j. 42 Ad 45/2018 – 27.

[4] Konstatoval přitom, že o dávku MOP je nutné žádat předtím, než žadatel začne řešit následky mimořádné události, případně v průběhu jejich řešení. Pokud tak učiní až poté, co bezprostřední následky vážné mimořádné události již pominuly, může správní orgán dospět k závěru, že žadatel nepříznivou sociální situaci vyřešil vlastními silami. Jestliže tedy žadatel nejprve vlastními silami nebo s přičiněním jiných osob svoji situaci z hlediska přiměřeného standardu stabilizoval, potom přestal splňovat podmínky pro přiznání dávky. Žalobkyně přitom získala ubytování u svého známého, nastalé problémy s bydlením proto vlastními silami překonala. Lze souhlasit s tím, že žalobkynin známý nemá povinnost jí pomáhat, jak podotkla v žalobě. Nicméně předmětem sociálního šetření a rozhodování o přiznání dávky MOP nebyla snaha zbavit se odpovědnosti státu za hmotné zajištění osob v nouzi, ale zjištění, zda se žalobkyně v takové nouzi vůbec nachází. Dávky v hmotné nouzi jsou koncipovány jako subsidiární „poslední záchraná síť“ pouze pro případ, že žadatel není schopen svoji životní situaci řešit jiným způsobem (samostatně nebo za pomoci jiných osob). Známého žalobkyně jistě nelze nutit, aby žalobkyni vypomáhal, jestliže jí však pomáhá dobrovolně, pak podle krajského soudu správní orgán prvního stupně v souladu se zákonem tuto okolnost zohlednil při posuzování celkových poměrů žalobkyně. Ze spisu nevyplynulo, z jakého právního titulu žalobkyně u svého známého bydlí. Nicméně nic nebrání tomu, aby s ním uzavřela např. nájemní smlouvu a v případě, že bude splňovat další zákonné podmínky, může požádat o jiné dávky ze systému sociálního zabezpečení (příspěvek na bydlení nebo doplatek na bydlení). Může rovněž případně požádat o vyloučení z okruhu společně

pokračování

posuzovaných osob, takže nemusí být v otázce uspokojení bytové potřeby zcela závislá na benevolenci svého známého.

[5] Krajský soud dále přisvědčil žalobkyni, že vážnou mimořádnou událostí ve smyslu zákona o pomoci v hmotné nouzi není jen přírodní živelní katastrofa. Zároveň však odmítl analogii naznačovanou žalobkyní mezi přírodním působením *vis maior* a exekucním prodejem nemovitosti, který je zpravidla výsledkem delšího procesního postupu, jenž má svoje zákonem stanovená pravidla, možnosti právní obrany povinného a garantovanou ochranu ponechání nezabavitelného minima a výčtu věcí vyloučených z exekuce. I v případě, že by – hypoteticky – skutečně došlo k justičnímu omylu a exekuce byla provedena nezákonně, nelze přiznáním dávky MOP nahrazovat způsobenou škodu. Právní řád obsahuje postupy, jimiž je možné se domáhat nápravy vadného postupu exekutora či soudu, případně i náhrady škody způsobené neoprávněnou exekucí.

[6] Krajský soud též žalobkyni vytknul, že v žádosti, v průběhu řízení a dokonce ani v žalobě neoznačila žádné konkrétní potřeby, na které chtěla požadovanou částku 51 150 Kč využít. Obecně není vyloučeno, že se mohla v důsledku exekuce (ať už probíhající v souladu se zákonem či nikoli) dostat do tíživé životní situace, a mohla u ní vyvstat potřeba uhradit konkrétní nezbytné výdaje, na které neměla vlastní prostředky. Protože však žalobkyně žádné konkrétní výdaje nebo náklady nespecifikovala, nemohl správní orgán prvního stupně posuzovat jejich oprávněnost a přiměřenost. Uvedení konkrétního důvodu žádosti přitom bylo za daných skutkových okolností podle krajského soudu *conditio sine qua non* pro přiznání požadované dávky MOP. Pouze v případě uvedení takového důvodu mohl správní orgán posoudit splnění zákonných podmínek pro poskytnutí dávky a přiměřenost vynaložení veřejných prostředků.

[7] Krajský soud uzavřel, že správní orgány řádně posoudily individuální situaci žalobkyně, a jejich závěr, podle kterého žalobkyni nebylo možno považovat za osobu v hmotné nouzi podle § 2 odst. 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi, neboť nebyla postižena vážnou mimořádnou událostí, kterou by nebyla schopna (na základní úrovni) překonat vlastními silami, nelze označit za nesprávný.

[8] Proti rozsudku krajského soudu brojí žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) kasační stížností z důvodů, které podřazuje pod § 103 odst. 1 písm. b) a d) soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“).

[9] Stěžovatelka nejprve stručně rekapituluje důvody, proč žádala o dávku MOP. Bez náhrady jí byl exekučně zabaven byt v Hulíně, a to na základě soudního rozhodnutí, které považuje za nespravedlivé. Neměla dostatečné prostředky k právní obraně, před soudy vystupovala bez právní pomoci a fakticky byla odsouzena k úhradě dluhů, které způsobil její bývalý druh. Ocitla se tak bez obydlí, tedy bez zajištění základní životní potřeby. Stát se prostřednictvím svých orgánů zbavil odpovědnosti v oblasti sociálního zabezpečení osob. Tuto odpovědnost přenáší na soukromou osobu, která stěžovatelce v nouzi poskytla přístřeší, avšak o tuto možnost může stěžovatelka kdykoli přijít a znovu se tak ocitnout na ulici.

[10] Poté krajskému soudu vytyká, že nedostatečně a „nesprávně“ zjistil skutkový stav věci, nesprávně věc právně kvalifikoval a chybně aplikoval příslušná ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi. Tím dospěl k nesprávným právním závěrům.

[11] Stěžovatelka dále nesouhlasí s argumentací, že neuvedla, k čemu by měla být dávka MOP využita. Stěžovatelky se na tuto okolnost nikdo neptal a nikdo po ní tuto informaci nepožadoval. Navíc z její situace bylo „vcelku“ zřejmé, k čemu by poskytnuté prostředky využila – a to k zajištění a obstarání samostatného bydlení, nejlépe poblíž jejího domicilu v okrese Kroměříž, nikoli ve vzdálených Čechách.

[12] Z uvedeného důvodu navrhuje, aby kasační soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil krajskému soudu se závazným právním názorem, podle něž stěžovatelce svědčí právo na poskytnutí dávky MOP, neboť její bytová situace nebyla ani do současné doby vyřešena.

[13] Žalovaný ke kasační stížnosti pouze uvádí, že považuje napadený rozsudek za věcně správný a navrhuje její zamítnutí.

[14] Nejvyšší správní soud nejdříve hodnotil formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že byla podána včas (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), osobou oprávněnou (§ 102, věta první s. ř. s.), proti rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost ve smyslu § 102 s. ř. s. přípustná a stěžovatelka je řádně zastoupena advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.). Napadené rozhodnutí Nejvyšší správní soud přezkoumal v rozsahu podané kasační stížnosti (§ 109 odst. 3, věta před středníkem s. ř. s.) a z důvodů v ní uvedených (§ 109 odst. 4, věta před středníkem s. ř. s.). Ve věci přitom rozhodl bez nařízení jednání za podmínek vyplývajících z § 109 odst. 2, věty první s. ř. s.

[15] Kasační stížnost není důvodná.

[16] Úvodem Nejvyšší správní soud předesílá, že stěžovatelka námitky v kasační stížnosti výslovně podřadila pod důvody uvedené v § 103 odst. 1 písm. b) a d) s. ř. s. Namítá v ní ovšem rovněž to, že krajský soud věc chybně právně posoudil. Tím fakticky namítá nezákonnost rozsudku spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem, tedy i důvod uvedený v § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Zdejší soud v této souvislosti připomíná, že ze zásady *iura novit curia* (soud zná právo) plyne, že stěžovatelka není povinna podřadit tvrzené důvody kasační stížnosti pod konkrétní ustanovení zákona; soud je posuzuje podle jejich obsahu. Stěžovatelce nemůže jít k tíži ani fakt, že námitky ve své kasační stížnosti chybně subsumuje pod zákonné důvody vymezené v § 103 odst. 1 s. ř. s. Nejvyšší správní soud je oprávněn sám podřadit kasační námitky podle jejich obsahu pod důvody zde vymezené (k tomu dále srovnej např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 1. 2004, č. j. 2 Afs 7/2003 – 50; všechna citovaná rozhodnutí tohoto soudu jsou dostupná na www.nssoud.cz).

[17] Zdejší soud dále zdůrazňuje, že z § 109 odst. 4, věta před středníkem s. ř. s., a ze setrvalé judikatury Nejvyššího správního soudu (viz např. rozsudek ze dne 26. 1. 2015, č. j. 8 As 109/2014 – 70), vyplývá, že řízení o kasační stížnosti je ovládáno zásadou

pokračování

dispoziční. Obsah a kvalita kasační stížnosti proto do značné míry předurčuje nejen rozsah přezkumné činnosti, ale logicky i obsah rozsudku soudu. Je proto odpovědností stěžovatelky, aby v kasační stížnosti specifikovala skutkové a právní důvody, pro které napadá rozhodnutí krajského soudu. Jinak řečeno, pokud stěžovatelka formulovala kasační námitku velmi obecně, obdrží na ni od soudu taktéž pouze obecnou či stručnou odpověď.

[18] V této souvislosti je nutné podotknout, že kasační stížnost je na samé hranici projednatelnosti. Z hlediska důvodu kasační stížnosti podle § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s., tedy nepřezkoumatelnosti spočívající v nesrozumitelnosti nebo nedostatku důvodů rozhodnutí, popřípadě v jiné vadě řízení před soudem, mohla-li mít taková vada za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé, neobsahuje kasační stížnost žádnou bližší argumentaci. K těmto vadám nicméně Nejvyšší správní soud přihlíží z úřední povinnosti, tedy i bez výslovné námitky stěžovatelky (viz § 109 odst. 4 s. ř. s.). Žádné takové pochybení však neshledal. Napadený rozsudek je řádně, pečlivě a srozumitelně odůvodněný (k vlastním závěrům krajského soudu viz především odstavce 14 až 24 napadeného rozsudku). Nejvyšší správní soud neshledal ani žádné vady řízení, které vydání rozsudku krajského soudu předcházelo a pro které by ho bylo nutné považovat za nezákonný. Důvod kasační stížnosti podle § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. tak není dán.

[19] Tvrzení stěžovatelky, že krajský soud nedostatečně zjistil skutkový stav věci, provedl nesprávnou právní kvalifikaci a nesprávně aplikoval příslušná ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi (viz odstavec [10] výše), neobsahuje žádnou polemiku s rozhodovacími důvody krajského soudu, respektive s konkrétními závěry, které jsou v napadeném rozsudku vyloženy. Jak již bylo výše naznačeno, je odpovědností stěžovatelky, aby v kasační stížnosti specifikovala skutkové a právní důvody, pro které napadá rozhodnutí krajského soudu, a to takovým způsobem, aby se jimi mohl Nejvyšší správní soud náležitým způsobem zabývat. Uvedená tvrzení stěžovatelky jsou však jen obecně vyjádřeným nesouhlasem s krajským soudem, respektive nekonkrétní výtkou, kterou nelze považovat za řádnou kasační námitku ve smyslu § 103 odst. 1 s. ř. s. Touto argumentací se proto Nejvyšší správní soud dále nezabýval (§ 104 odst. 4 s. ř. s.).

[20] Jedinou zbývající a projednatelnou kasační námitkou je argument stěžovatelky, podle kterého jí nelze vytýkat, že neuvedla, k čemu by dávku MOP využila. Podle ní bylo zřejmé, že poskytnuté prostředky hodlá využít na zajištění vlastního bydlení poblíž místa jejího hlášeného trvalého pobytu v okrese Kroměříž, navíc se jí na účel žádosti „*nikdo neptal*“.

[21] Nejvyšší správní soud k tomu předně podotýká, že, jak správně obdobně konstatoval i krajský soud, je mimořádná okamžitá pomoc jakousi poslední „záchrannou sítí“ celého systému sociálního zabezpečení, jedná se v podstatě o „sběrnou dávku“, jejímž účelem je zabezpečit, aby nikdo, kdo se ocitl v nepříznivé situaci, nebyl zcela mimo dosah sociálního systému jen proto, že nesplňuje z určitých důvodů podmínky pro vznik nároku na některou z jiných dávek sociálního zabezpečení a svou životní situaci není schopen vyřešit vlastními silami.

[22] Správní orgány přitom zjistily, že žalobkyně takovou osobou není. Kromě toho, že pobírala příspěvek na živobytí, tedy dosáhla na jinou dávku ze systému pomoci v hmotné nouzi, měla zajištěné i uspokojení všech základních životních potřeb, v jejím případě se jednalo především o bydlení. V situaci, v níž žalobkyně v žádosti o dávku MOP, ani v průběhu celého správního řízení, neuvedla žádný konkrétní účel, za kterým o tuto dávku žádá, správní orgány nepochybily, jestliže zjišťovaly, zda byla žalobkyně postižena vážnou mimořádnou událostí, jejíž následky není schopna sama překonat. Krajský soud poté nepochybil, jestliže jejich závěry aproboval.

[23] Nejvyšší správní soud ze správního spisu ověřil, že žalobkyně v žádosti pouze uvedla, že ji exekutor vystěhoval z jejího bytu na ulici bez náhradního bydlení. Dále dodala, že zůstala zcela bez prostředků a žádá o MOP v plné výši. Neupřesnila tedy žádné určité náklady či nezbytné jednorázové výdaje, na jejichž úhradu potřebuje dávku MOP (srovnej § 2 odst. 5 zákona o pomoci v hmotné nouzi). Za tohoto stavu věci není pochybením, že správní orgány především prověřovaly, zda stěžovatelka nezůstala „na ulici“ a bez prostředků, jak tvrdila; taková zjištění ovšem z jejich šetření nevyplynula. Naopak stěžovatelka měla zajištěné bydlení u známého a její nepříznivou životní situaci zmírňoval i navýšený příspěvek na živobytí (viz odstavec [2] výše). Nebylo úkolem správních orgánů, aby za daného stavu samy dovozovaly, za jakým konkrétním účelem stěžovatelka o danou dávku žádá. Logicky je to právě žadatel, který musí řádně specifikovat, proč nezbytně potřebuje MOP, respektive musí svůj nárok na tuto dávku i její výši prokázat a doložit (srovnej rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 12. 2020, č. j. 6 Ads 215/2020 – 55). To ovšem stěžovatelka v zásadě neučinila a ze zjištěných skutkových okolností žádný konkrétní účel, pro nějž by bylo možné tuto dávku poskytnout, nevyplynul. Stěžovatelka nebyla osobou bez přístřeší [viz § 2 odst. 6 písm. d) zákona o pomoci v hmotné nouzi] a nepostihla ji ani vážná mimořádná událost, jejíž následky by nebyla schopná překonat vlastními silami (§ 2 odst. 4 téhož zákona).

[24] Nejvyšší správní soud uzavírá, že napadený rozsudek není zatížen tvrzenými vadami, neshledal naplnění kasačních důvodů ve smyslu § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) s. ř. s., a proto kasační stížnost podle § 110 odst. 1 *in fine* téhož zákona jako nedůvodnou zamítl.

[25] O náhradě nákladů řízení rozhodl Nejvyšší správní soud v souladu s § 60 odst. 1 a odst. 2 s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatelka neměla ve věci úspěch, a proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovanému není možné náhradu nákladů řízení přiznat s ohledem na § 60 odst. 2 s. ř. s., neboť rozhodoval ve věci sociální péče. Soud proto rozhodl tak, že se žádnému z účastníků nepřiznává náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** přípustné opravné prostředky (§ 53 odst. 3 s. ř. s.).

V Brně dne 24. května 2022

pokračování

JUDr. Tomáš Rychlý
předseda senátu